

УДК 81'42

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОГО ІНТЕРНЕТ-ДИСКУРСУ

Юлія ДАВИДЕНКО, Віра ТЮТЮННИК (Дніпропетровськ, Україна)

У статті йдеться про лексико-семантичні особливості функціонування Інтернет дискурсу. Робиться висновок про Інтернет-дискурс як тип комунікативної діяльності, що має різні форми прояву (усну, писемну, паралінгвальну).

***Ключові слова:** дискурс, інтернет-дискурс, інтернет-комунікація, новоутворення мови Інтернету. The article deals with the lexico-semantic particularities of Internet discourse functioning. The conclusion about Internet discourse as a type of communicative activity with different forms of appearance (verbal, writing, paralingval) has been done.*

***Key words:** discourse, internet discourse, Internet communication, new forms of Internet language.*

Постановка проблеми та формування мети дослідження

Виникнення Інтернету наприкінці 60-х років як способу передачі даних, а згодом як засобу масової комунікації в ХХІ столітті призвело до появи не лише глобального інформаційного середовища, але й особливих віртуальних світів, мережних спільнот, мережної культури і мережної мови. Інтернет став масштабним, різноманітним, цікавим і непередбачуваним в своєму розвитку, тому цілий ряд учених, які представляють різні гуманітарні дисципліни, приступили до вивчення явища Інтернету з різних кутів існування.

Стаття, що пропонується, присвячена особливостям функціонування новоутворень мови Інтернету та встановленню лексико-семантичних особливостей Інтернет дискурсу.

Аналіз публікацій за темою

З розвитком засобів масової комунікації, зі збільшенням ролі науки в суспільстві і зростанням різного роду контактів між людьми збільшується і роль і сучасної англійської мови. Неймовірна швидкість повсякденного життя людини має певний вплив на її характер. Завдяки науково-технічному прогресу з'явилися нові технології та Інтернет зокрема. Утворений сьогодні людиною віртуальний світ (virtual reality) є копією реальної дійсності (real reality): в світі комп'ютерних технологій існує своя форма влади (cyberdemocracy), фірми та підприємства (virtual enterprise), магазини (virtual store, digital mall), телебачення (digital TV), банківська система (e-banking), торгівля (e-commerce) та наука (e-science). В світі Інтернет можна отримати освіту (webucation), порадитися з лікарем (webdoctor). У віртуальному суспільстві існують злочинці (cybercrime), і не виключені випадки нападу терористів (digital terrorism).

Існування будь-якого суспільства, в тому числі й віртуального, неможливо без існування в ньому мови (Weblish, netspeak). Таким чином, об'єктивна дійсність виступає у діалектичній єдності «реального» та «віртуального» параметрів. Останній є собою необхідний імпліцитний компонент мовної актуалізації буття.

Запровадження новітніх комп'ютерних технологій вимагає від мови нових засобів категоризації комп'ютеризованого буття шляхом його відбиття крізь призму комп'ютерних лексичних новоутворень, які постають складовою мовної картини світу англійськомовного суспільства.

Шляхом здійснення перекладу англійських лексичних новотворів засобами української мови здійснюється поповнення та розширення мовної картини світу україномовного суспільства. При перекладі комп'ютерні англійські лексичні новоутворення, що відбивають нові поняття та явища, проникають у мовну картину світу україномовного суспільства, відбиваючись у ній засобами своєї мови: комп'ютерна лексична інновація «cyber-citizen» вводить нове поняття зі значенням «активний користувач Інтернету». Завдяки розвитку електронних засобів обміну інформації виникають також й такі лексичні новоутворення, які є новими позначеннями уже відомих речей. У зв'язку з появою нових різновидів таких предметів з'являється необхідність більш чіткого розмежування старого і нового поняття.

Дослідження словникового складу сучасної англійської мови свідчать про те, що з комп'ютеризацією суспільства пов'язана найбільша кількість лексико-фразеологічних новоутворень останнього часу. Отже, «комп'ютеризація» та «інтернетизація» суспільства викликає інтенсивне поновлення не тільки лексики, але й фразеології.

Інтернет вважається частиною простору, яку вчені називають «інформаційною екологією» (information ecology). Головною, відмінною рисою сучасної людини як «конституента» інформаційної екології вважається його «інформоядність».

Згідно до сучасних тлумачень «дискурсу» (франц. discours - мовлення) виступає сьогодні як тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми прояву (усну, писемну, паралінгвальну); він проходить у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників; є собою синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які відзначаються

конкретним колом «форм життя», залежних від тематики спілкування; до того ж він має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів [6, с.138].

Іншими словами, дискурс – це сукупність мовленнєво-мисленнєвих дій комунікантів, пов'язаних з пізнанням, осмисленням і презентацією світу мовцем і осмисленням мовної картини світу адресанта слухачем [3: 4].

Інтернет дискурс – це дискурс, який відрізняється, перш за все, каналом комунікації, на відміну від усного та писемного, через Інтернет. Крім того, це глобальний засіб комунікації, який об'єднує в одну спілку велику кількість учасників. За останніми даними веб-сайту Internet World Stats, кількість людей, які користуються Інтернетом в усьому світі, складає приблизно 2 мільярди [1, с.128].

Згідно до точки зору науковців, Інтернет-дискурс кваліфікується як вид спілкування у глобальній мережі Інтернет [4, с. 7] або як когнітивно-комунікативний простір Глобальної мережі, де за допомогою електронного каналу передачі даних та гіпертекстуального механізму їхньої структуризації та маршрутизації за допомогою (пара) вербальних засобів виконується комунікативна взаємодія, яка визначається субституцією реального образу видуманим [11, с. 6]. Комп'ютерний дискурс – це процес комунікативної діяльності двох або більше людей, які використовують у якості засобу та каналу зв'язку комп'ютер та телекомунікаційні мережі [11: 13].

Мережевий дискурс розглядається також як вид комунікації. Таким чином, серед представлених визначень помітні дві загальні тенденції: визначити дискурс як вид комунікації (що у свою чергу наближує нас до трактування з відповідними термінами комунікації) та як сферу (ситуацію) комунікації. Така многозначність забезпечується полісемантичністю терміна «дискурс».

Науковці, які використовують поняття «комунікація» (або синонімічне, згідно до нашої точки зору, спілкування) визначають її наступним чином: віртуальна комунікація – це комунікативна взаємодія суб'єктів, яка відбувається за допомогою комп'ютера, коли утворюється особлива модель реальності, яка характеризується ефектом присутності у ній людини, що дозволяє діяти з реальними та віртуальними об'єктами [1: 5-6].

Під електронною комунікацією мається на увазі особливий вид комунікації, який використовується для взаємодії людей у кіберпросторі, тобто віртуальному просторі Інтернету [5: 22]. Комп'ютерно-посередньою комунікацією (КОК) вважають взаємодію людини з людиною, діяльність для обміну вербальними та іншими знаковими повідомленнями, яка знаходиться у посередньому зв'язку у мережі комп'ютерів, яка виражає певні наміри комунікантів та відбувається у різних сферах та культурах.

Таким чином, поняття віртуальна та комп'ютерно-посередня комунікація можна вважати синонімами, ці поняття ширше електронної комунікації, та крім спілкування в інтернеті мають на увазі також можливість інтеракцій в локальних мережах, тому не повністю відповідають об'єкту Інтернет-лінгвістики.

Узагальнюючи вищевказане, можемо зробити висновок про те, що термін «дискурс» тільки у мовознавстві об'єднує більше п'яти значень, тому його використання у більшості випадків ускладнює термінологічний апарат, припускаючи небажані варіанти інтерпретації. Термін «комунікація», з одного боку направляє дослідника у рамки комунікативної парадигми, з іншого, – відносно Інтернет ресурсів, є коректним лише для сайтів технології веб 2.0 і веб 3.0 (тобто які мають на увазі інтерактивну взаємодію учасників), які є сьогодні у більшості, але цей термін не охоплює сайти першого веба (Інтернет-версії печатних текстів).

Матеріал, який викладається в мережі Інтернет, відноситься до інформаційного типу текстів. Цей тип є найбільш різноманітним. «Світ Інтернету» різноманітний, він містить газети, журнали, інтерв'ю, бібліографічні довідки, есе, різні оголошення, сайти на різні тематики, чати для онлайн спілкування, соціальні мережі, новини, інформацію про різні галузі науки та багато інше. Причому такого роду матеріали існують в глобальному масштабі. Завдяки цьому вони зберігають спільну структурну трафаретність в усіх мовах. Такі матеріали мають спільні мовні засоби вираження – штампи [7: 11]. У них повністю переважають короткі прості розповідні речення.

З розповсюдженням Інтернету з'явилась так звана Інтернет-комунікація. Як зазначає український вчений С. Чемеркін, який здебільшого займається питанням розвитку мови Інтернет-комунікації: «Інтернет-комунікація – це спілкування за допомогою глобальної комп'ютерної мережі Інтернет». [10: 365]

Найчастіше комунікативний процес в Інтернеті підтримується в текстовій формі. Проте на даний момент вже можна говорити про виникнення поряд з усною та письмовою особливою третьою формою – електронною мережною мовою.

В останні роки з'явилося багато публікацій, які присвячені вивченню особливостей функціонування мережної мови, протіканню мовних процесів в Інтернеті. В англійськомовному середовищі для визначення електронної мови використовують різні терміни: e-language, netlingvo,

e-talk, netspeak. На пострадянському науковому просторі частіше вживається термін «мова Інтернету».

Як наголошує більшість вчених, мова Інтернет-комунікації поповнюється новими лексемами за рахунок запозичень (зокрема з англійської мови – драйвовий, меседж), професіоналізмів (з мови комп'ютерників – запатчити, онлайн) та слів інших груп лексики. Запозичення англійської мови транслітеруються українською абеткою. Частина лексем зафіксована словниками (файл, ноутбук).

За точкою зору дослідників Зацного Ю.Я та Янкова А.В, до морфологічних особливостей мови Інтернет-комунікації належить, зокрема, активне використання імперативу [3: 11]. Синтаксичні конструкції найбільше зазнають змін у розмовній мові, що відповідає тенденції до спрощення синтаксичних конструкцій, текстової економії при спілкуванні в Інтернеті. Тут є більш характерними короткі розмовні репліки, скорочення тощо.

Для вищезазначеної Інтернет мови характерне обмежене використання невербальних засобів, тому для позначення почуттів мовці користуються особливими знаковими системами, серед яких існують спеціальні піктограми – смайлики, а також пунктуаційні знаки, великі літери для позначення модуляцій голосу.

Сьогодні виділяють кілька причин звертання до Інтернету, як до інструменту спілкування:

1. недостатнє насичення спілкуванням у реальному житті. У подібних випадках користувачі швидко втрачають інтерес до Інтернет-спілкування, якщо виникають можливості для задоволення відповідних потреб у реальному житті;

2. можливість реалізації якостей особистості, програвання ролей, переживання емоцій, які з тих чи інших причин неможливі у реальному житті (анонімність).

Л. Стрельбіцька у праці «Інтернет як полігон розвитку природної мови» [8, с. 11] підкреслює такі особливості інтернет-спілкування:

1. Анонімність, невидимість і відчуття безпеки. Проте це призводить до безкарності, розкутості і безвідповідальної поведінки учасників спілкування.

2. Добровільність контактів – користувач добровільно зав'язує контакти або ж може перервати їх у будь-який момент.

3. Стійке прагнення до емоційного наповнення тексту виражається у створенні спеціальних знаків для позначення емоцій.

4. Прагнення до нетипової, ненормативної поведінки – найчастіше користувач презентує себе іншою особою ніж у реальному житті, програє нереалізовані ролі, сценарії і, не знаючи співрозмовника, створює його образ, найчастіше відмінний від реального.

5. Відсутність єдності простору та часу. Інтернет дає можливість бути одночасно у різних місцях, а також спілкуватися з людьми з інших годинних поясів.

Поряд із лексичними особливостями Інтернет тексти мають свої морфологічні й синтаксичні особливості. Переважно використовуються теперішній час активного й пасивного стану. Крім того в англійських інформаційних повідомленнях використовується інфінітивні, дієприкметникові й герундіальні конструкції, відсутні в українській мові. Дуже часто інтернетна інформація подається у клішованій формі.

Інформаційна революція зумовлює інтенсивне поновлення не тільки лексики, а й фразеології англійської мови, причому ціла низка нових стійких словосполучень, що зародилися в сфері інформаційних технологій, вживається в загальній мові. Додатково серед них можна виділити такі фразеологізми, як *clicks and bricks*, *clicks and mortar*, *digital terrorism*, *friction-free capitalism*, *garbage in-garbage out*, *information foraging*, *information superhighway*, *Internet host*, *serial killer application*, *millennium bug (millennium problem)*, *mouse potato*, *net generation*, *one banana problem*, *road warrior*, *silicon take-over*, *smart team*, *virtual reality*.

За каналом комунікації це – дискурс електронної комунікації за допомогою мережі Інтернет, що є не просто сумою усного та письмового каналу, а якісно новим типом Інтернет-комунікації, що володіє своєрідними характеристиками. Не всі тексти мережі Інтернет мають внутрішню гіпертекстуальність, наприклад, багато авторів або організації паралельно з письмовими виданнями виставляють в мережі Інтернет тексти книг, брошур, статей, які нічим не відрізняються від паперових.

Дослідник І. А. Ільїна виокремлює [2: 11] полікодовість Інтернет дискурсу, яка також може розглядатися як засіб гіпертекстуальності: «Інтерактивний полікодовий контент електронних періодичних видань є різноплановим: текстовий блок належить сфері філології, програмне втілення і подання текстових конструкцій в електронному нелінійному вигляді відноситься до сфери комп'ютерної комунікації та інформаційних систем, а мультимедіа, як важлива складова гіпермедії, відноситься до сфери інтересів дизайнерів і медіа-фахівців, що працюють з аудіо-та відео».

Саме це і сприяє безпрецедентному об'єднанню учасників Інтернет дискурсу в глобальному співтоваристві: в соціальних мережах, блогах текст не розкриває недоліків, фізичних чи

соціальних - у віртуальному світі можлива справжня рівноправність і таким чином, свобода творчості.

Іншим поширеним жанром Інтернет дискурсу є блоги «ЖЖ» (живого журналу), де є різні теми для обговорення тими, хто зареєстрований на цьому веб-сайті, а також різні соціальні мережі.

Підсумовуючи вищевказане, можна сказати те, що глобальну комп'ютерну мережу можна вважати одним із головних чинників впливу на інноваційні мовні процеси, а сферу новітньої інформаційної техніки – важливим постачальником нових слів та словосполучень у загальнолітературну мову.

У цілому, лексичні, семантичні, фразеологічні новоутворення, що пов'язані з Інтернетом, відбивають, насамперед, вплив глобальної комп'ютерної мережі і новітньої техніки на різні аспекти громадського життя [3: 67].

Причиною швидкої появи нових фразеологічних одиниць в Інтернет дискурсі є стрімкий розвиток комп'ютерних технологій та Інтернету взагалі. Якщо зазирнути в численні журнали, що висвітлюють новинки ринку комп'ютерних технологій, стає зрозуміло, що практично щотижня з'являються більш-менш значні розробки. І в умовах такої технологічної революції кожне нове явище в цій області повинне одержати свою словесну номінацію.

Інтернет дискурс – це дискурс, який відрізняється, перш за все, каналом комунікації, на відміну від усного та писемного, через Інтернет. Крім того, це глобальний засіб комунікації, який об'єднує в одну спілку велику кількість учасників.

Інформаційна революція зумовлює інтенсивне поновлення не тільки лексики, а й фразеології англійської мови, причому ціла низка нових стійких словосполучень, що зародилися в сфері інформаційних технологій, вживається в загальній мові.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Асмус Н. Г. Лингвистические особенности виртуального коммуникативного пространства : дис. на соискание уч. степени кандидата филологических наук: спец. 10.02.19 – «Теория языка» / Н. Г. Асмус – Челябинск, 2005 – 265 с.
2. Ильина И.А. Проблемы изучения и восприятия гипертекста в мультимедийной среде Интернет [Электронный ресурс] / И.А. Ильина. – Режим доступа к ресурсу : www.ipk.ru/index.php?id=1616.
3. Зацний Ю.А., Янков А.В., Інновації у словниковому складі англійської мови початку ХХІ століття: англо-український словник. Словник. Вінниця: Нова книга, 2008. – 360 с.
4. Карпа І. Б. Функціональні та прагматичні характеристики інтерактивної віртуальної комунікації (на матеріалі інформаційно-довідкового сервісу Yahoo!Answers). : автореф. на здобуття наук. ступеня кандидата філологічних наук : спец. 10.02.04 – «Германські мови» / І. Б. Карпа. – Херсон, 2010. – 22 с.
5. Маслова В. А. Современные направления в лингвистике / В. А. Маслова. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 272 с.
6. Минаков А.В. .Некоторые психологические свойства и особенности Интернета, как нового слоя реальности. [Электронный ресурс] / А.В. Минаков. – Режим доступа к ресурсу: <http://flogiston.ru/articles/netpsy/minakov>.
7. Паровозов И. Интернет общение. [Электронный ресурс] / И.Паровозов . – Режим доступа к ресурсу: www.gagin.ru/internet/6/6.html
8. Стрельбицька Л. Інтернет як полігон розвитку природної мови // Вісник нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2005. – №538: Проблеми української термінології. – С. 33-38.
9. Текст – Дискурс. Гипертекст – Интернет-дискурс: сб. науч.стат. – СПб: Изд-во СПбГУЭФ, 2010. – 183 с.
10. Чемеркін С. Українська мова в Інтернеті (визначальні ознаки) // збір. наук. праць Науково-дослідного інституту українознавства. – К., 2007. – Т. XVII.– 280 с.
11. Щипицина Л. Ю. Комплексная лингвистическая характеристика компьютерно-опосредованной коммуникации (на материале немецкого языка): автореф. на соискание уч. степени доктора филологических наук: спец. 10.02.04 – «Германские языки» / Л. Ю. Щипицина. – Воронеж, 2011. – 40 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Юлія Давиденко – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри інтенсивного навчання іноземних мов Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

Наукові інтереси: використання ресурсів Інтернет та мультимедійних технологій, методика навчання іноземних мов, формування інтеркультурної компетенції, мовні картини світу.

Віра Тютюнник - кандидат філологічних наук, доцент кафедри інтенсивного навчання іноземних мов Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

Наукові інтереси: використання ресурсів Інтернет та мультимедійних технологій.